Bini storiku f'Marsaxlokk

(It-Tielet Parti)

... ikompli mill-ħarġa l-oħra

F'din is-sensiela taħt it-titlu "Bini Storiku f'Marsaxlokk", bdejna naraw flimkien x'bini ta' mportanza nsibu ġewwa r-raħal ta' Marsaxlokk. Din is-sensiela hija maqsuma fi tlitt kapitli ewlenin, l-ewwel wieħed dwar 'il-Fortifikazzjonijiet', it-tieni wieħed dwar 'Bini ta' Żminijiet Differenti' u t-tielet wieħed huwa dak li qegħdin nippubblikaw din is-sena li jitratta dwar 'Knejjes, Kappelli u Niċeċ' li nsibu madwar ir-raħal pittoresk ta' Marsaxlokk.

Inkomplu mela naraw flimkien l-istorja ta' 'bini reliġjuż' li nsibu f'dan ir-raħal.

Kapitlu 3: Knejjes, Kappelli u Niċeċ

Il-Knisja Parrokkjali

a) Il-bini tal-knisja

Fl-1888, ix-Xlukkajri ingħaqdu f'laqgħa u bagħtu delegazzjoni għand l-Isqof u talbuh ħalli jibnu knisja għalihom. L-Isqof studja s-sitwazzjoni u approva li jinbeda l-bini tal-knisja l-ġdida.

Il-familja nobbli Zammit Gauci minn Ħaż Żebbuġ offriet l-art ftit 'il fuq minn Sant'Andrija għall-bini ta' din il-knisja. L-Arċipriet Dun Ġużepp Diacono tax-Xagħra Għawdex offra li jagħmel il-pjanti b'xejn. Il-Markiża Rosina Sabbatini, miżżewġa lill-Markiż Ġużeppi Apap Testaferrata (1874), offriet li tħallas nofs l-ispejjeż jekk kemm-il darba l-knisja tiġi ddedikata lill-Madonna ta' Pompei.

Fis-sena 1890 saru l-preparamenti meħtieġa u beda l-bini tal-knisja fuq il-pjanta li kien għamel Dun Ġużepp Diacono. Meta kienet lesta, ġiet iddedikata lill-Madonna ta' Pompei u għalhekk il-Markiża żammet il-wegħda tagħha. In-nofs l-ieħor ta' l-ispejjeż inġabar mix-Xlukkajri stess. Il-knisja l-ġdida bdiet tintuża u fis-27 ta' Novembru 1892, l-Isqof ħatar bħala Viċendarju lil Dun Lawrenz Degabriele.

Fi żmien it-tieni kappillan, jiġifieri fl-1910 kienu ġa bdew jinbnew il-kor u l-kappelluni u b'hekk il-knisja ħadet il-forma ta' salib kif nafuha llum il-ġurnata.

Fi żmien il-kappillan Dun Salv Gatt, inbeda x-xogħol għall-bini tal-kumplament tal-knisja, jiġifieri l-kampnari u l-faċċata tal-knisja. Ix-xogħol beda fl-1930 mill-bennej Ġużeppi Mifsud u sħabu Żwieten. Imbagħad, fis-sena 1933, l-istess kappillan inkariga lill-aħwa Salvu, Ġużeppi, Ġammari u Anġlu Cumbo sabiex jibnu l-kampnari mal-faċċata.

Wara li lesta l-kampnari fl-1933, l-istess kappillan ħaseb ħalli l-knisja tkun miksija bil-madum. Imbagħad ġew magħluqa ż-żewġ bibien li kienu jagħtu għaż-żewġ sagristiji u minflok saru żewġ artali, u minflok dawn il-bibien saru tnejn oħra biswit l-istess artali. Saru wkoll żewġ bibien oħra li mis-sagristiji jagħtu għall-kor. F'dan iż-żmien ukoll saret il-gallerija ta' l-orgni u l-Imgħallem Suban installa l-arloġġ fil-faċċata tal-knisja fl-1936.

Ix-xogħol fuq il-koppla nbeda fit-13 ta' Mejju 1947 mill-Imgħallem Żejtuni Rożu Abela. Kellhom isiru xi arranġamenti fuq l-erba' ħnejjiet prinċipali tal-knisja sabiex il-koppla jkollha 'sodda' soda. U fl-1948 tlesta l-bini tal-koppla. Immedjatament wara beda l-ġbir għat-twieqi ta' l-istess koppla u kull waħda ġiet tiswa £5.

Il-kappillan Dun Tarcisio Delicata ħaseb ħalli jkompli jsebbaħ il-faċċata tal-knisja billi fl-1976 żied l-istatwa tal-Madonna Padruna tas-Sajjieda fuq il-fondispizju ta' l-istess knisja parrokkjali.

Il-kappillan Dun Mario Tong ħaseb li jkompli jikkoltiva dak li kien hemm. Infatti l-ewwel xogħol tiegħu kien li beda ż-

żebgħa tal-koppla minn barra. Il-kappillan ta' wara, Dun Ġużepp Mifsud kompla t-tiswija ta' l-istess koppla billi bidel it-twieqi l-antiki u saru oħrajn ġodda. Dan il-kappillan ħaseb ukoll sabiex jibdel iż-żewġ soqfa tas-sagristiji peress li dawn kienu fi stat ikkundannat. Għamel ukoll tiswija fuq il-qniepen tal-knisja.

Il-kappillan preżenti ħaseb sabiex imexxi l-artal maġġur il-ġewwa fil-kor sabiex jintrebaħ aktar spazju fil-knisja u għalhekk sar artal mejda ġdid ta' l-irħam. Dan il-kappillan ħaseb ukoll sabiex jerġa' jiżboħ il-koppla minn barra u jsewwi s-saqaf tal-knisja minn barra qabel ma beda l-proġett taż-żebgħa tal-knisja.

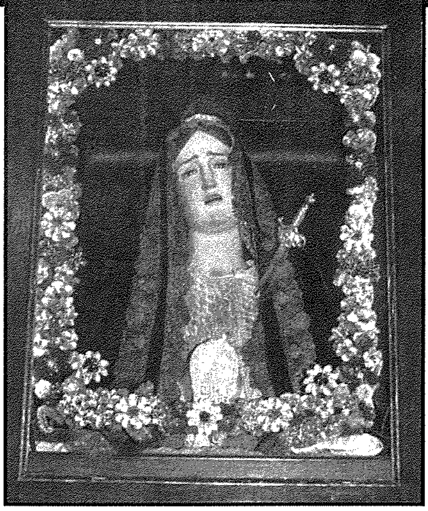

Bust tal-Vergni Mqaddsa Marija Addolorata

b) Pitturi, statwi u artali

Ix-Xlukkajri mill-ewwel bdew jaħsbu sabiex ikollhom l-istatwa tal-padruna tagħhom u għalhekk, għalkemm kien żmien ta' faqar, saru diversi ġabriet għal dan il-għan u s-sajjieda bdew joħorġu l-offerta tat-terz lill-Madonna. L-istatwa tal-Madonna nħadmet ġewwa Lecce fl-Italja, bil-figuri tal-Madonna u l-Bambin biss u din waslet fuq ix-xtut ta' Malta fir-rebbiegħa ta' l-1990. Il-figuri ta' Santa Katerina ta' Siena u San Duminku ta' Guzman żdiedu xi żmien wara.

Maż-żmien komplew isiru diversi opri ġodda. L-ewwel waħda hija l-aktar ta' preġju u din hija l-pittura ta' San Vinċens Ferreri li ġiet irregalata lill-knisja ta' Marsaxlokk mill-Kanonku Bormliż Costantino Cilia la Corte. Din il-pittura hija xogħol tal-pittur famuż Ġużeppi Cali.

Il-kappillan Busuttil ħaseb ukoll li jġib kurċifiss kbir għall-knisja u dan ġabu minn Bormla u tqiegħed fil-kappellun tal-lemin. Taħt dan l-istess kurċifiss insibu bust ta' Marija Addolorata li nħadmet ukoll ġewwa Lecce. Din kienet ġiet mogħtija lill-knisja minn qarib tal-kappillan Busuttil. Il-knisja ta' Marsaxlokk hija mgħammra b'numru ta' pitturi mhux ħażin. Fost dawn il-pitturi, ħamsa għandhom l-artal tagħhom, erba' minnhom tilfu l-artal tagħhom waqt li l-bqija huma nkwadri mdendlin biss mal-ħajt:

1. Santa Katerina ta' Lixandra (xogħol Lazzru Pisani)
2. Ġesu' u Santa Marija Alacoque (xogħol Ramiro Cali)
3. Madonna tal-Karmnu (xogħol Ġużeppi Cali)
4. Il-Lunzjata (xogħol Ġużeppi Cali)
5. Is-Salvatur (xogħol Ramiro Cali)
6. Madonna tal-Karmnu (xogħol Ramiro Cali)
7. Santa Tereża tal-Bambin Ġesu' (xogħol Giorgina Mifsud)
8. San Ġwann
9. Santa Marija Madalena
10. San Ġużepp(xogħol)
11. San Duminku ta' Guzman (xogħol Bonnici)
12. San Pietru (xogħol Ġużeppi M. Caruana)
13. Il-Madonna ta' Pompei (xogħol Markiż Peppinu Apap Testaferrata)
14. San Pawl (xogħol Ġużeppi M. Caruana)
15. Il-Battalja ta' Lepanto (xogħol Bonnici)
16. Sant'Andrija (xogħol)
17. San Tumas d'Aquino
18. San Vinċens Ferreri (xogħol Ġużeppi Cali)
19. San Duminku

c) Kappillani u avvenimenti oħra

Dun Salv Delia	1897 - 1902
Dun Ġużeppi Busuttil	1904 - 1918
Dun Rużar Balzan	1918 - 1925
Dun Salv Gatt	1926 - 1953

Dun Pantaleon Orland	1953 - 1963
Dun Lawrenz Mifsud	1963 - 1964
Dun Alfred Xuereb	1964 - 1970
Dun Tarcisio Delicata	1970 - 1981
Dun Mario Tong	1981 - 1990
Dun Ġużepp Mifsud	1990 - 1998
Dun Eric Overend	1998 -

11 ta' Jannar 1897 - Marsaxlokk sar parroċċa
7 ta' Jannar 1912 - It-tberik tal-knisja
17 ta' Settembru 1967 - Konsagrazzjoni tal-knisja
11 ta' Jannar 1997 - Marsaxlokk mitt sena parroċċa
13 ta' Mejju 2000 - Konsagrazzjoni ta' l-artal mejda

Il-Kappella ta' Tas-Silġ

Il-kappella ta' Tas-Silġ ġiet mibnija oriġinarjament fl-1650. Dik li naraw illum nbniet fl-1832 fuq disinn ta' Franġisku Fabri miż-Żejtun. Il-Markiża Anġolina Muscat Cassia Dorell kienet ħallset għall-bini tagħha. Illum, din il-kappella tagħmel parti mill-kunvent tal-Patrijiet Karmelitani Tereżjani, li min-naħa tagħhom ħadu ħsieb jirranġaw u jikkultivaw kemm il-kappella kif ukoll il-palazz li nsibu magħha.

Il-Kappella ta' San Pietru (Dumnikan) Martri

L-istorja ta' din il-kappella hija miġbura f'kitba bil-Latin li nsibu fuq il-bieb prinċipali ta' l-istess kappella. Il-kitba tgħid hekk: "Din il-knisja taħt l-isem ta' San Pietru Martri, ġiet mibnija minn Dun Pietru Busuttil u mbierka fis-sena 1682. Il-Patrizju Malti, E. Gauci Testaferrata kabbarha fis-sena 1875." Dan Testaferrata ġedded il-faċċata, żied il-kappelluni tal-ġnub u għamlilhom artal f'kull naħa, għamel il-qiegħa u z-zokklu ta' l-irħam ukoll. Din il-kappella, sa ftit snin ilu, kellha l-privileġġ li fil-festa ta' l-istess qaddis jitbierek iż-żebbuġ u l-ilma bir-relikwa ta' l-istess qaddis u kif ukoll iċ-ċrieket ħalli jagħtu l-għajnuna lin-nisa fil-ħlas.

F'din il-kappella jinsabu midfuna sitt membri tal-familja Testaferrata u Manduca. Insibu wkoll tlitt artali ddedikati wieħed lil San Pietru Dumnikan Martri (xogħol Baskal Buhagiar), ieħor lill-Madonna tal-Karmnu u ieħor lir-Redentur (xogħol Ġużeppi d'Arena). Insibu wkoll statwa mdaqqsa ta' Sant'Anna li saret ġewwa Franza. Din il-kappella hija ġuspatronat.

Kappella ta' San Pietru (Dumnikan Martri)

Il-Kappella ta' San Pawl

Il-Kappella ta' San Pawl Nawfragu, tinsab eżattament fl-inħawi magħrufa bħala Xorb l-Għaġin. Din il-kappella żgħira telgħet madwar is-seklu 17 u 18 u fiha altar wieħed. Din l-kappella hija puspatronat.

Il-Kappella ta' San Niklaw

Din il-Kappella ta' San Niklaw (propjament ta' San Nikola) kienet ġiet mibnija mill-ġdid mis-Sur Ġan Franġisk Gauci madwar is-sena 1650. Fiha nsibu altar wieħed u nkluż magħha nsibu wkoll sagristija ċkejkna. Wara tal-kappella, insibu wkoll dar imdaqqsa li kienet tintuża mis-saċerdot li kien jieħu ħsiebha.

Interessanti huwa l-fatt li għalkemm din il-kappella ma għandhiex kampnari, fil-faċċata tagħha naraw nava żgħira ħafna u fiha wieħed għadu jista' jara qanpiena żgħira mdendla.